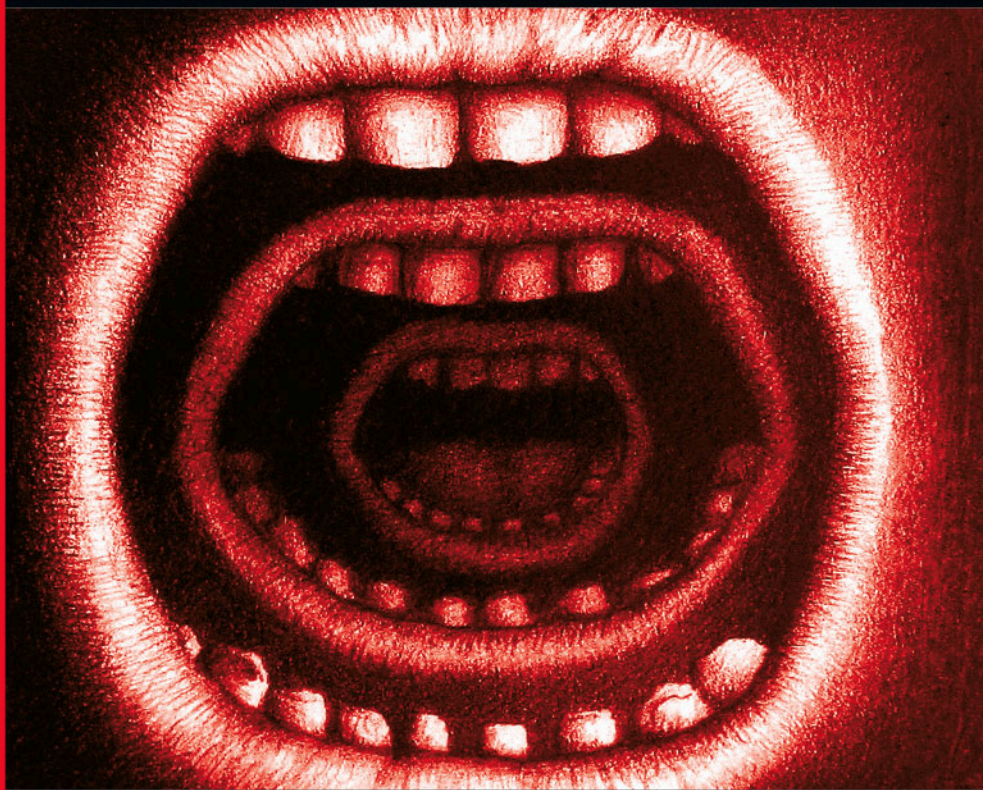

Život s nepřitelem

Byla jsem ženou tyrana

Lenka Stránská

TRITON

TRITON
Praha/Kroměříž

Lenka Stránská

ŽIVOT S NEPŘÍTELEM
Byla jsem ženou tyрана

KATALOGIZACE V KNIZE - NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Stránská, Lenka

Život s nepřítelem : byla jsem ženou tyрана / Lenka Stránská. --
1. vydání. -- Praha : Stanislav Juhaňák - Triton, 2016. --
(13. komnata duše ; svazek č. 13)

ISBN 978-80-7553-164-3

364.63-055.2 * 929 * 364.63-027.553 * (437.3)

- Stránská, Lenka
- týrané ženy -- Česko
- domácí násilí
- deníky

364 - Sociální problémy vyžadující podporu a pomoc. Sociální
zabezpečení [18]

929 - Biografie [8]

Život s nepřitelem

Byla jsem ženou tyrana

Lenka Stránská

Lenka Stránská
ŽIVOT S NEPŘÍTELEM
Byla jsem ženou tyрана

Tato kniha ani žádná její část nesmí být kopírována, rozmnožována ani jinak šířena bez písemného souhlasu vydavatele.

Copyright © Lenka Stránská, 2016
© Stanislav Juhaňák – TRITON, 2016
Cover ilustration © Oldřich Jelen, 2016
Cover © Renata Brtnická, 2016

Vydal Stanislav Juhaňák – TRITON,
Vykaňská 5, 100 00 Praha 10,
www.tridistri.cz

ISBN 978-80-7553-033-2

Motto:

Dnes už jsem přesvědčená, že čas, kdy strůjcem ponížení ženské bytosti byl muž, pominul. Dnes už vím, že kvalitu svého kolektivního i soukromého osudu mají ve svých rukách ženy. Škoda, že strach riskovat je silnější než touha žít důstojně. Škoda, že vážit si sama sebe a žít vlastní život je méně než hlas ulice, kterému se říká „cotomuřeknoulidi“.

(Olga Sommerová: *O čem ženy nesní*)

PŘEDMLUVA

Málokterá žena vstupuje do partnerství či manželství s tím, že si vybrala svého muže špatně. Na začátku vztahu zažívá s milovaným člověkem krásné chvíle, plánuje s ním společný život a rodinu. Cítí se zaskočená, když vášnivá objetí, květiny a romantické procházky najednou vystřídají urážky, ponižování a výbuchy nezvladatelného vzteku ze strany partnera. Některé ženy dají v případě prvních varovných signálů jasně najevo: takhle se ke mně nechovej! Jiné po prvním incidentu odcházejí, ale většina zamilovaných žen, stejně jako hlavní postava této knihy, ve vztahu zůstává a násilné chování muže omlouvá. Věří, že na vině jsou ony samy, a když se napraví, změní se i partner. Narůstající napětí se snaží řešit smířlivostí, jen aby se vyhnuly agresí. Přesto stačí partnerovi málo, aby vyvolal další incident. Bludný kruh se uzavírá: výčitky, nadávky, bití, květina „na usmířenou“, „líbánky“ a strohé konstatování, že si „stejně za všechno může sama“... Stejný scénář se opakuje celé týdny, měsíce i roky.

Nejsou výjimkou ženy, které si nechají ubližovat dvacet, třicet let.

Hrdinka této knihy svěřovala své trápení téměř čtyřicet let deníku. Její příběh je hlubokou sondou do duše ženy, která je téměř denně vystavována pokořování, kritizování, vyhrožování, zesměšňování i fyzickým atakům manžela. A domácí násilí spolu s aktéry stárne. Asymetrický vztah v pozdějších etapách života eskaluje. S nemocemi a povahovými změnami manžela ve stáří přicházejí i nové způsoby nátlaku – od terorizování až k dominantnímu fyzickému násilí. Mezi řádky čteme, jak hrdinka knihy své skutečné pocity popírá. Jak je přecitlivělá a nedokáže ventilovat své emoce: jednou upadá do apatie a netečnosti, jindy je vznětlivá. Vnitřní panika, úzkosti, deprese se u ní střídají s pocity viny a studu. Přijala roli oběti a přestala znát svou vlastní cenu. Chladného, arogantního manžela nedokázala opustit, protože on přece „potřeboval její péči“. Stejně jako u většiny starších žen je morální dilema ústřední postavy této knihy svázáno s tradiční představou o genderových rolích a postojem k manželství. Přestože ji mlčení celá léta „bolelo“, nenašla v sobě dost síly z bludného kruhu vystoupit.

Teprve v okamžiku, kdy si oběť uvědomí, proč se jí svírá žaludek, kdykoli klíč zarachotí v zámku, a položí si otázky: Kdo vlastně jsem? Co od života chci? Kdo si skutečně

zaslouží mou lásku?, možná najde dostatek odvahy svěřit se, přijmout pomoc a odejít do bezpečí, s vidinou, že se jednoho dne z toho děsivého snu probudí.

Mgr. Martina Vojtišková, předsedkyně Asociace pracovníků intervenčních center ČR, vedoucí a terapeutka Intervenčního centra pro osoby ohrožené domácím násilím v Ústeckém kraji

Vážně nevím, proč jsem tenkrát do telefonu nejdřív řekla: „Nemohla bys mi pomoci zařídit ten pohřeb?“ Bývalá snacha Helena se rozčílila: „Babičko, čím pohřeb?“ Přece jí muselo hned dojít, že umřel on. Byl na tom poslední dobou špatně, několikátý týden trávil v eldéence. Já už se o něj opravdu nemohla starat, tak mi ji obvodní lékař pro něho zařídil. Tahala jsem ho z vany, bezvládného ho oblékala a několikrát denně umývala, protože neudržel moč ani stolicí... A stále jsem poslouchala jeho nadávky. Ale o tom, jak na mě pořád křičí, jsem doktorovi nepovídala. Na co taky?

Šly jsme tedy zařídit pohřeb. Já tam seděla a brečela. Čerstvá vdova po pětapadesáti letech společného života. Za půl roku by oslavil šestaosmdesátku. Oslavy narozenin bývaly stále stejné. Snachy (a později i vnučky) mi pomohly udělat chlebičky, pilo se víno, dostal dárky – většinou láhve s alkoholem. A potom hrál se syny karty. Protože se narodil na Mikuláše, tak vnučata vždycky dostala i nadílku. Pak už chodila dědovi gratulovat jen z povinnosti. Nikdy si totiž s nimi nehrál, nezajímal se o ně. Ani roztomilé vnučky Petruška s Kristýnkou, které

přišly do rodiny po třech „chlapech“ – dvou synech a vnukovi, u něj neměly šanci.

Před pětadvaceti lety mu diagnostikovali zhoubný nádor tlustého střeva v pokročilém stadiu. Je to jen na operaci, konstatovali lékaři, ale ne na vyléčení. Dost mě to tehdy sebralo... Ale měl štěstí. Nádor mu vyřízli a známý lékař mi pak pověděl, že by se jeho případ měl dát do učebnice. Nepotřeboval totiž žádnou další léčbu – ani chemoterapii, ani ozařování. Uzdravil se a možná si ani úplně neuvědomil, jak vážně byl nemocný. V té době lékaři neříkali pacientům diagnózu naplno a já mu pravdu také tajila. Jen jednou jsem ho zrazovala od pobytu na sluníčku. Řekl: „To snad mám rakovinu?“ Odpověděla jsem, že ne, ale že by neměl chodit na slunce tak krátce po operaci.

Ještě než nastoupil do nemocnice, rozhodl se vymalovat na chalupě. Tenkrát mi to přišlo, že chtěl ještě zanechat pořádek alespoň tam. A tak jsem to malování tajně obrečela. Jako kdyby jeho těžká nemoc všechno, co bylo předtím, smazala.

Helena nevěřičně kouká, jak pláču, a zařizuje pohřeb. Věcně a bez emocí, nesnášeli se. Občas po něm vyjela a já pak s obavami sledovala, co se bude dít. Kupodivu jí ani moc neodporoval. Když měl dobrou náladu, dokázali se spolu i zasmát.

Nepřemýšlím, kolik bude pohřeb stát, kývám na návrhy ohledně kytek, rakve a dalšího. A doufám, že to budu mít brzo za sebou.

Obřad proběhl rychle a bez proslovů. Žádné přátele neměl, kolegové v práci na něj dávno zapomněli a ani naši kluci se k proslovům nad rakví neměli. Přišlo vlastně jen několik sousedů, blízká rodina a pár příbuzných. Zazněla moje oblíbená árie z opery Nabucco. Později jsem zaslechla, jak si Helena šeptá s mojí švagrovou, že tahle melodie je vždycky dojme... Na pohřbech cizích lidí pokaždé brečím, ale na manželově jsem neuronila ani slzu.

Sedím v prázdném, uklizeném bytě. Na stolku v obýváku se už nepovalují láhve od piva, krabice od vína a zbytky jídla. Televize neřve. Společnost mi dělá kocour Bobeš a fenka Kačenka.

Vyhodím jeho léky, umiňuji si. Je jich tu tolik, že by zásobily menší lékárnou. V poslední době je totiž odmítal užívat, ale stále si je nechával předepisovat. Helena se vždycky smála: „To víte, babičko, má v tom uložený peníze...“ Nejdřív se ale zbavím nepořádku na jeho psacím stole. Celá léta jsme mu na něj nesměli sáhnout. Jako by to byl stůl nervózního, nedůtklivého vědce. Bude mít ještě někdo zájem o staré radioamatérské součástky, které na něm po všechny ty roky schraňoval? Leda tak technické muzeum. Nebo nějaký sběratel?

Pak nechám vymalovat, koupím si novou kuchyň... A potom? Konečně klid?

Mám hodné děti, které se poctivě živí, zdravá, chytrá a hezká vnoučata.

A také podanou žádost do domova důchodců. Kdy však na mě dojde řada, to je ve hvězdách.

Ale teď si zajedu na chalupu.

Je to divné. Nikdo mi nenadává, že mizerně řídím. V posledních letech nesnesl, abych ho vozila. Sám si však za volant sednout nemohl – velice špatně viděl, pozdě reagoval a málo slyšel.

Řidičák jsem si udělala už v osmnácti letech. Naše rodina tenkrát vlastnila aerovku se stahovací střechou, se kterou jsme vyráželi zpravidla do Klášterce, města, kde jsem strávila dětství. Skoro každou neděli. On řidičák na auto ještě neměl, a tak mi vyhrožoval, že jestli zkoušky udělám a budu řídit, lehne si pod kola a nechá se přejet. Výhrůžka to sice byla dětinská, ale zabrala, a já mu řidičák dlouho tajila. Prozradilo se to až ve chvíli, kdy mi na rodinném výletě tatínek předal volant. On vyskočil z auta a začal hystericky křičet, že pokud budu řídit já, půjde domů pěšky.

Měla mě ta příhoda varovat? Nejspíš ano, ale byla jsem tak zamilovaná... do jeho zelených očí, černých vlasů, krásné štíhlé postavy. Vypadal jako filmový herec. Uměl zabrnkat na kytaru, studoval průmyslovku a mně se smál, že škola, do které chodím, je vlastně taková „knedlíkárna“. Střední škola sociálně-zdravotní. Knedlíkárna! Jako studentka jsem strašně ráda nosila dlouhé kalhoty a tenisky. Vlastně kalhoty ráda oblékám dodnes. Zní to divně, ale mně nevadilo, že se v padesátých

letech na naší škole muselo maturovat ve svazáckém stejnokroji – vzít si k němu kalhoty totiž nebyl problém.

Po maturitě jsem si představovala, že bych mohla jít pracovat třeba do lázní. Ale nevyšlo mi to. Tedy, abych pravdu řekla, moc jsem pro svůj sen neudělala... a taky jsem si říkala, že on by se mnou asi nikam dál od našeho města nešel.

Takže po padesáti letech už nějakou dobu řídím sama. Docela mi to jde, ale dál než na patnáct kilometrů vzdálenou chalupu si zatím netroufám. Pořád se v provozu bojím. Synové – Míra a Pavel – se mnou absolvovali hodně zkušebních jízd, než mě pustili na silnici samotnou. Na zadní okénko mi přilepili samolepku s obrázkem zajíčka-začátečníka; mám ji tam dodnes, pro jistotu.

Vysněnou škodovku tisícovku, kterou jsme si koupili, mi řídit nedovolil. Vzpomínám, jak jsme s ní byli v roce 1968 na první dlouhé cestě, v tehdejší Jugoslávii. Děti ho tam stále prosily o zmrzlinu. Ale kdepak on... Proslulý „sladoled“ jim koupil snad jednou, jinak valuty na dovolené šetřil. Dlouho je měl doma schované. Pak si chtěl něco koupit v Tuzexu¹ a prodavačky mu

---

¹ Tuzex byla v dobách československého socialismu a dočasně ještě po sametové revoluci síť obchodů, ve kterých se za valuty zahraničních měn nebo tuzexové poukázky (tzv. bony) mohlo koupit zahraniční, zejména západní zboží, které nebylo v normální síti prodejen k dispozici. Valuty československé koruny nebyly přijímány. Název Tuzex bylo

řekly, že uškrudlené bankovky dávno neplatí. Už nevím, zda to byly marky, šilinky nebo dináry. Splakal nad výdělkem a já mu to docela přála.

Na chalupě je syrovo a zima. Zatápím, poklízím a vlastně trochu oddaluji chvíli, kdy budu muset vylovit zelené desky, do kterých si v první třídě Míra (nebo Pavel?) ukládali písmenka. Mám v nich spoustu popsaných papírů. Jsou uloženy ve skříní pod starými svetry, které si tu odložili synové a snachy.

Otevru je a čtu poznámku z roku 2010:

Mám zákaz kýchání...

Můj deník. Ale je to vlastně deník? Nepsala jsem si ho totiž každý den, ale jen ve chvílích, kdy jsem na něho měla vztek, když mi provedl něco, co stálo za zaznamenání. Co s ním teď? Mám deník vyhodit? Vždyť se budu jen trápit, když ho budu číst. Mám ho dát klukům? Ale ti už vlastně všechno vědí. Nebo skoro všechno. Jako malí mu šli z cesty, jako dospělí se k němu chovali slušně, ale s odstupem. A vnoučata – Slávek od Míry a Petra s Kristýnkou od Pavla? Dědovi se vyhýbala. Výbušná snacha Helena mu občas vynadala, druhá snacha Jana se s ním do sporů nepouštěla.

---

zkratkové slovo utvořené ze slov **tuzemský export**. Obchody sloužily k odčerpání valut zahraničních měn od obyvatelstva.

Probírám se stránkami. Zápis z roku 2008:

Sprostě mi vynadal, že špagety, které jsem uvařila, jsou moc dlouhé...

Zákeřní Italové prostě vyrobili dlouhé špagety a mohla jsem za to já. Ostatně jako za všechno tehdy...

Maminka měla v bytě pověšenou naši svatební fotku. Tenkrát (a možná i při tom focení) mi bylo dost špatně. Už jsem totiž čekala Míru. Jemu jsem řekla, že dokud nebudu těhotná, vdávat se nebudu. Že čekám dítě, jsem mamince prozradila ve frontě na nové brambory. Psal se rok 1955. Nadšená nebyla, ale do přípravy svatby se pustila s elánem. A Míra byl pak jejím nejmilejším vnoučetem. Narodil se v březnu roku 1956. V porodnici se malovalo a mě uložili na chodbu. Předě mnou na stěně visely hodiny, já na ně v porodních bolestech pořád koukala a divila se, jak ten čas pomalu utíká. Mírovi se na svět moc nechtělo, zotavovala jsem se z porodu dlouho. Manžel a novopečený táta byl pyšný, že má syna, ale vzápětí mě vyplánil, že jsem nevyplnila formulář na žádost o dětské přídavky. Protože jsem to nestihla, nestihla je ani mzdová účtárna vyplatit v nejbližším termínu.

V letech „budování socialismu“ trvala mateřská dovolená jen tři měsíce. Dali jsme tedy Míru do jeslí, protože jsem se musela

vrátit do práce. Okamžitě onemocněl zápallem plic. Pak ještě dvakrát. Nakonec jsme jesle vzdali a Míry se ujali moji rodiče. Jezdili s ním v létě v zimě po trzích, na kterých prodávali. A Míra od té doby kupodivu nezastonal.

Chtěla jsem zkusit jinou práci, a tak jsem odpověděla na nabídku zaměstnání v dětském domově. Se mnou i moje kamarádka. Já měla vzdělání, které požadovali, ona ne. Proto mě tak překvapilo, že přijali jen ji, ačkoli tam byla neobsazená dvě místa. Až po letech mi to došlo. Vedení dětského domova napsalo stávajícímu zaměstnavateli žádost o moje uvolnění, a odpověď zněla ne, že prý mě potřebují. Tak to prostě chodilo.

Dědek dostal k Vánocům knihu *Jak se vraždí manželé a já dva ostré nože.*

Tento zápis mě ještě po letech rozesmál. Dárce, už nevím který, měl zřejmě smysl pro humor...

Láska na první pohled? Z mé strany určitě. Chodila jsem do pokračovacích tanečních a jednou pro mě přišel. Náš první taneček byla mazurka, při ní jsem si ho mohla dobře prohlédnout. Oblek mu moc slušel. Hned v neděli jsme měli rande. Málem jsem padla do mdlob, když jsem ho uviděla. Byl totiž příšerně oblečený. Nějaké pumpky, odraný svetr (a já jsem pořád pře-

mýšlela, co si vzít na sebe). Prozradil mi, že je jedináček. Maminka je v domácnosti a táta pracuje jako železničář.

A pak jsme spolu začali chodit.

Bylo to dlouhé, bezmála sedmileté chození, s občasnou krizí. Taková přechozená známost, jak se dneska říká. Často jsme chodili tancovat do Tyršáku a tanečních vináren. Nikdy však nedovolil, abych tancovala také s někým jiným. Občas jsme zašli do kina nebo divadla. Soukromí jsme však neměli, tehdy nebylo zvykem, aby mladí trávili čas v bytě u rodičů, nebo tam dokonce zůstali přes noc. Na větší sblížení zbývala jen příroda.

Někdy býval protivný a vyjel na mě, když nebylo po jeho. Říkala jsem si, že vojna rozhodne, že dlouhé odloučení ukáže, jestli má náš vztah nějakou cenu. Vojenskou službu mu však pořád odkládali, měl totiž chronické astma. Když nakonec nastoupil, po dvou měsících byl zpátky doma.

Po svatbě jsme se nastěhovali do domu k našim a začaly konflikty. Měl pocit, že se maminka mezi nás plete. Já to tak nevnímala, spíše naopak. Rodičům jsem byla vděčná, že nám pomáhají s malým, a bydleli jsme u nich zadarmo.

Byla jsem ale nakonec ráda, když jsme dostali dvoupokojový byt v novém cihlovém domě, s výhledem na řeku.

Míra začal chodit do školy. Ze začátku mu učení šlo samo, ale když v dalších třídách potřeboval něco vysvětlit, manžel ztrácel trpělivost a někdy ho i bil. Viděla jsem, jak je kluk nešťastný.

Když mu bylo osm let, narodil se Pavlík. Kojenec a školák, čtyřčlenné rodině začalo být v malém dvoupokojovém bytě těsno. Spala jsem s dětmi v pokojíku a on si zabral pro sebe obývací, protože nesměl být při sledování televize rušen. Také si tam zařídil pracovnu. Když začal Míra studovat na strojní průmyslovce, chtěla jsem byt vyměnit za větší, ale manžel byl proti. Míra se tedy nastěhoval k babičce, aby měl klid na učení a prostor na rýsování. Špatné party se našťěstí nechytil, i když mu moje maminka dávala hodně volnosti.

Dnes už se vlastně vůbec nedivím, že na základce nosil domů na vysvědčení trojky, zapomínal věci i úkoly. Za to schytával od manžela rány a oslovení „ty kriple“.

S kluky si manžel hrál máloky. Jen občas, když měl náladu, se poštuchovali. Pak najednou řekl: „Dost!“ a děti musely přestat. Ale jak byly rozdováděné, občas neposlechly a on je pak zbil. Proto jsem neměla tyto hry ráda.

Pavlíka nám hlídala tchyně, aby nemusel do jeslí. Ráno přišla k nám domů a počkala, až se vyspí, třeba i do devíti hodin. Odpoledne jsem si ho u ní vyzvedávala. Pamatuji se, jak si vždycky stěžovala, že místo abych si s ní povídala, než Pavlík dojí svačinu a ona ho oblékne, radši si čtu časopis Vlasta, který odebírala. Jenže pro mě to byla jediná klidná chvílka dne, mezi prací a domácností. Ona to moc nechápala a já jsem jí to nejspíš nedokázala dostatečně vysvětlit. Podobných nedorozumění bylo mezi námi víc... Jednou jsem byla s Pavlíkem v lázních